

Tamási Áron

KIVIRÁGZOTT KECSKESZARVAK

”

Angyali falu ez a miénk.

Különbén nyár van, s természetesen este.

A hold kidugja az égi hárem függőnye mögül az arcát, és legények után leskelődik. Hamar meglát két fiatal tehetősét, és megkérdi tőlük:

– Hova mentek?

– Az orrunk után – feleli Ádám.

A hold nem húzza fel az orrát:

– Úgyis tudom – mosolyog negédesen vissza.

– Sokat tudsz! – enyeleg Ádám is véle.

József elszégyelli magát, és közbelép, nehogy szerelem legyen a dologból.

– Ne duruzsolj felfelé! – mondja.

– Hát merre duruzsoljak?

– A szelíd jámborság felé.

Azonban tudja a hold is az egyszerűet, mert okosan leszól:

– József, József: nem tudod, mi a jó!

Más nyári estéken az ilyen feleselés nagy romlást szokott szülni, de most olyan erős a béke, mint a vadkan agyara. Ádámnak sem lángol fel a vére, hogy megejtse férfiasan a gyönyörű holdat, sem József nem átkozza a lesütő bizsergetést.

Csak mennek nyugalmasan ketten.

Ahogy testvérekhez illik.

Jó az Isten, hogy így tud menni az ember: nyögés nélkül és verejték nélkül, azzal a csodálatos, könnyű képességgel, amelyért hálát mondani csak akkor lehetne eleget, ha nem kéne dolgozni soha.

– No, ide béütjük egy mákszemet magunkot – szólal meg Ádám.

Egy galambos kapu előtt állnak, arccal a ház felé, melyből világosság szűrődik ki az útra. És a világosság között nagy és jó mesterkedéssel elkeverve olyan bűbáj, amely képes kinövesztetni a férfi kemény fején a szarvat.

Csak így szép és fűszeres a világ.

– No, mozduljunk béfelé, József!

József tudja, hogy mért fúj a szél, de maga előtt is tagadja.

– Hát ide mért?

– Ide Eszterhez.

– Hát Eszterhez mért?

– Azért, mert leány.

– Hát nálunk nélkül nem lehet leány?

Ádám nem tanítja tovább a bugyuta testvért, hanem megragadja, hogy erővel üdvöztse. Keményen fogja, és irgalom nélkül húzza a kapu felé. József meg-megveti a lábát, de hasztalanul, mert a huncut csillagok az égről s a fákról a kacagó gyümölcsök hátulról tolják.

– Mit akarsz, Ádám? – kérdi inogva.

– Fenntartani az emberi nemet – feleli Ádám.

– Tartsa fenn más!

– Gyere-gyere, ne légy munkakerülő!

– Eressz el!

– Nem lehet.

– Hát mért nem lehet?

– Azért, mert most nem olyan idők vannak, mint a Bibliában.

Ilyen gyöngéden érvel Ádám, mert az ereje pótolja a mérget. El is rángatja Józsefet egészen a kapuig, amely ebben a percben állomássá változik át, ahol a kerék és az utas egyformán megáll. A kerék az Ádám fejében van, az utas pedig maga József, aki megragadja a kapufát, és rákonkorodik valósággal, mintha fogpiszkálót akarna nemzeni véle.

Innét elmozdítani nem lesz könnyű dolog – mondja magában Ádám, de enél többre menni sem ésszel, sem erővel jó ideig nem tud. Csak áll, és nézi ragaszkodó testvérét; nagyokat szusszan, és olyan butának érzi magát, mint a szent ember a világi dolgokban.

– Ereszd el a kapuzábát, József! – szóval meg vihar-magos hangon.

József boldogan feleli:

– Előbb várj egy kicsit.

Várnak mind a ketten.

– No, vártam! – mondja Ádám.

József nem is felel, olyan nagy vitéz a kapufán. A csend teknővé alakul, és benne dagad a helyzet, mint a tészta. Ádám megnézi a kapufát, hogy nem lehetne-e kihúzni gyümölcsével együtt, de a fának nagy árnyéka lehet a földben, mert mozdulni sem akar. Akkor cselvétés jut eszébe, és így szól:

– Hiszen te leányt ölelsz, József!

József meglazul egy pillanatra a fán, de aztán visszahúzódik nyugodt lelkiismerettel.

– Ez nem leány, hidd el.

– Én neked nem.

Hiába feleselnek azonban, mert ez nem oldja meg a dolgot. Nincs más hátra, mint hogy Ádám megüzenje a háborút, és leverje Józsefet a fáról, mint a békát; vagy lefejtse, mint a piócát. Hevesen áhítja rögtön a felszerelést: valami rudat vagy husángot. Belépik tehát a kapun, hogy az udvaron kutatásba fognon. Ahogy azonban menne, egyszerre megmozdul a ház túlsó bútűjénél valaki. Emberi alak, puha és fekete. Vénasszonynak látszik.

Ádám meglapul a kerítés mellé, és figyel. A szoknyás duruzsol, aprókat lépve jeleket végez, aztán megperdül maga körül, és ismét jeleket végez.

Határozottan vénasszonynak látszik.

Különös szagokat hoz arrólfelől a szellő, és titokzatosan perceg a csend. Ádám gyorsan és feszítő hőt buzogva erjed a kerítés mellett. Aztán a medréből egyszerre kiugrik, felragad egy követ, és odavágja a vénasszony felé. A kő és Ádám egyszerre repülnek: egyik nagyot csattan a ház oldalán, a másik pedig Józsefnek borzongva így szól:

– Boszorkány van az udvaron!
József nem hiszékeny, hanem állhatatos.

– Találj ki jobbat – mondja, és tovább öleli a kapufát.

– Vakuljak meg, ha nincs.

– A jó Isten ne hallgassa meg.

Ádám megfogja az ingét, és húzza:

– Hamar, amíg élünk, József!

– Hogyne, hogy bévigy a házba.

– Én nem vislek be, hanem fussunk!

Ereszd el a kapuzábét s a vallást, s ahogy csak lehet, fussunk!

Ahogy ezt kimondaná Ádám, egy fekete kecske jön ki az udvarból, és a kapuban megáll. Szép, szelíd állat, kedvesen gyöngyös, és mekeg is néhányat aprót, hízelkedő hangon. Aztán odalépked Ádámhoz kecsesen, megdörgöli a lábához a nyakát, majd meg is bökdösi puhán és játszva. Utána odamegy Józsefhez, és véle is végbeviszi ezeket.

– Kedves állat – ismeri el József, de azért nem eresztí a kapufát.

Ádám kétkedve nézi a kecskét, pillogtat és forog, mint a hitetlen ember. Aztán mégis rászánja magát, lehajol, és megsimogatja a játékos állat puha gyapját.

– Ez csakugyan kecske – mondja.

Az állat megbúzóli a kezét, majd bökdösi is megint, mintha játszani akarna. Ádám a nagyobb bizonyosság kedvéért egészen lehajlik, és benéz alája, ahol is megduzzadva látja a tőgyet.

– Ez felül is kecske, s alul is kecske – nyugszik meg.

– Hát te mit gondoltál, hogy mi? – kérdi József.

– Én azt, hogy Putifárné – felel Ádám.

Józsefet megrémíti a szó, és szorosabban fogja megint a kapufát. Kiszoríthatja most azonban a lelket is abból, mert Ádám a kecskének áldoz mindent. Játszik véle, cirógatja, hergeli, és még tülkölésre is kihívja. Megértik egymást, és vidáman pajzánkodnak egy ideig. Lassanként azonban a kecskét kezdi elhagyni a szemérmesség, és játékába belévonja a két hátulsó lábát is. Emelgeti őket, egyszer az egyiket, máskor a másikat, először csak alig, aztán mindjobban és feljebb. Melléje mekeg is, mint a táncos, amikor mondja a rigmust.

Ádám gazdaságban nőtt fel, s érti az állatok nyelvét. S így azt is tudni véli, hogy a lábemelgetés mekegással kísérve azt jelenti, hogy rég nem fejték meg a kecskét, minekfolytán felgazdagodott a jó szagú tej, és feszíti a tőgyet.

– Várj, mindjárt segíték rajtad! –

mondja.

A kecske érti a jóságos emberszót, és mindjárt szétteszi a lábát. Ádám is alája húzódik rögtön, és húzint a markába egy sugarat. A tej melegen lepi bé vályus tenyerét, s ő különös belső sugallatot érez, hogy nyomban megnyalintsa.

– Híj, be édes! – mondja boldogan, és nyalint egyet ismét.

– Lám, adj egy kicsit! – kívánja József.

Ádám odatartja neki a markát.

– Híj, be édes, csakugyan! – mondja József. – Adj még egy kicsit!

Újból nyalint egyet, és dicséretképpen eleresztí a kapufát.

– Ugye, jó? – kérdi Ádám.

József nem felel, hanem sebesen a kecske alá fekszik, és habzsolni kezdi a tejet. Mohó nagyon, és gügyög, mint az ártatlan csecsemő. De boldog a kecske is, sugárzik valósággal. Igazi állat azonban, és telhetetlen: ránéz nagy megejtéssel Ádámra, és int neki, hogy jöjjön ő is.

Ádám szófogadó, és már ott van alatta.

Gügyögnek mind a ketten.

Olyanok, mintha nyíló virágok volnának, akik harmatot kapnak.

Így lakmároznak egy ideig. Egyszerre azonban ének hangzik fel az úton, s lépések közelednek. A kecskének hegyes füle van, amit előreccap, mint rebbenés-kor a szárnyát a madár. S már ugrik is.

Ádám és József ott fekszenek hoppon. A szájuk nedves, és arcuk a boldogság árvizétől feldúlt.

– A nyavalya törje ki, éppen akkor futott el! – kezd duzzogni József.

– Mikor? – kérdi Ádám.

– Amikor legjobb lett volna.

– Mért nem fogtad meg a lábát?

– Én nem akartam.

– Hát akkor?

– Hát akkor immár elfutott volt.

Nem osztozkodnak tovább, hanem felkelnek, és rendbe hozzák öltözetüket. A mellüket kidomborítják, és feszülnek másképpen is. Különösen József.

– No, most gyere!

– Hová? – kérdi Ádám.

– Bé a házba.

– Oda minnek?

– Hát Eszterhez.

– Hiszen a kapuzábé itt van! – kacagja Ádám.

József elengedi a füle mellett a múltat, és megragadja a bátyját:

– Gyere, ne szégyelld magad!

Ádám messze van a szégyenléstől. Inkább a pajzánság fogja őt, szinte érett emberhez nem is illőn. Ennek jelét is

adja mindjárt, mert rácsimpaszkodik a kapufára, és kölykösen sírva játszik:

– Nem megyek, nem megyek! Én nem állhatom a leányokat.

– Ha nem állhatod, maradj ott – feleli József, és maga megindul sebesen bé a házba. De Ádám is lepattan rögtön a kapufáról, s mint két kergetett szarvas, úgy szöknek bé a házba.

– Kit ölnek odaki? – lepődik meg a gazda.

– Valaki lopja a pajtából a lovat! – találja ki Ádám.

A gazda kézbelit ragad, és indul a tolvajokkal szembenézni.

– Nem is lopja – kacag József.

– Én azt gondoltam – feleli Zsuzsa néni, a háziasszony.

Eszternek sem esik rosszul a móka, mert így szól:

– Mért nem mondtátok, hogy a fánkat lopják az erdőből?

A legények nem mindjárt értik a dolgot, mire Eszter hozzát teszi:

– Legalább nem jött volna reggelig haza apám.

A két legény szereti ezt a beszédet, mert valami belső parancsolat szerint sürgős volna különkapni most a leányt. Az asszonyt is egyengetni kezdi Ádám:

– Feküdjék le, Zsuzsa néni!

– Hát én mért?

– Azért, hogy aludjék.

– Eleget aludhatom még a feltámadásig.

József is hozza oldalból a segítséget:

– Ha én Zsuzsi néninek volnék, még horkolnék is.

– Igende, neked nincsen nagy leányod! – örködik az asszony.

Nemhogy le tudnák fektetni, még a gazda is visszajön. Azonban nem haragszik, mint ahogy várni lehetne, hanem vidám, sőt, boldogan hevenkedő.

– Eligazítám a tolvajokat! – mondja.

– S azt hogy? – tudakolja a felesége.

– Én úgy, hogy az egyiket hozzávettem a másikkhoz.

– Hát ketten voltak?

A gazda a legények felé fordul, és rávaszul feleli:

– Úgy látszik, ma este csak kettesével járnak ide a tolvajok.

A tolvaj mellé hazugot, csalót és gyilkost is mondhatna most bátran, mert a legények nem fogják fel a szót. Annál jobban azonban a leányt, aki a kanapén ülve horgol, s olyan serényen szedi a szemeket, mintha a madarak el akarnák kapdosni előle. Ádám odaül melléje jobbról, s oda József is balról. A szemük parázslík, a halántékukon neki-

nekiszökik az erekben a vér, a szájuk is harapós, s a kezük sem nyughatik.

Ádámot még meg lehetne valahogy érteni, de József merőben megváltozott.

– Hát téged mi lelt? – kérdi is Eszter.

– Engem semmi.

– Furcsa semmi lehetett.

Ádám elkacagja magát.

– Furcsa volt, de jó volt...

A két öreg szemben ül velük. Nem szólnak egyet sem, de a szemük úgy fog, mint a harapófogó.

Ádám már odáig van, hogy meg-megtapogattja a leányt, és a fülinél szagolja is néha. József járatlanabb a közelítésben, s mivel egyebet nem tud kitalálni, hát csámcog, olyan éhes a lányra.

– Ti megbolondultatok! – ütözik meg a leány.

– Ne beszélj apádék előtt! – súgja neki Ádám.

József is dolgozik, ahogy tud:

– Míngyárt nem bírom, Eszter!

– Mit nem bírsz?

– Nálad nélkül.

Eszter felkel, és csendes felháborodást mutat.

– Ti mit ittatok? – kérdi.

– Mi tejet – mondja Ádám.

– Csakhogy a zsidó adta, ugye?

– Azt nem, mert a kecske.

József felugrik, és a mellére üt.

– Kecske hát!

Úgy mondják, hogy muszáj hinni. Tüzelnek szavuk igazáért, az arcájuk is ki van gyulladva. Egészen olyanok, mint a dühös ragadozók. Eszter félni kezd tőlük, és elhúzódik. Leül egy távoli helyre, és úgy nézi őket, mint a farkasokat. Biztosan sikoltana is, ha azok újból közelíteni akarnának.

A szobában csend lesz.

Feszül minden, és a delejesség úgy ugrol, mint a majom.

Ádám és József sóvárogva ülnek, mint ha nagy karmokkal valami száraz ágon ülnének az erdőben.

Senki sem tudja, hogy mivel lehetne elűzni a derengő ördögöt. Végre mégis neki-bátorodik a gazda, és a legényekhez ígyszól:

– Hát a beretvátokat ki lopta el?

– Azt senki – mondja Ádám.

Az öreg nem hagyja magát:

– Mert azt tudom, hogy valaki el.

– S azt miről?

– Azt arról, hogy különben megbeterválkoztatok volna.

Egyszerre az állához kap mind a két legény, s abban a pillanatban döbbenetre torzul az arcuk.

Legalább kétcolos a szakálluk.

– Emberi keresztény ilyent még nem

látott! – mondja Ádám.

Józsefnek is tátva marad a szája a szőrbokorban.

A házbeliek először nem értik a dolgot, mert az elég természetes, hogy a férfitermészet messze kitolja a szakállat s a bajuszt, ha kéthárom hétig nem vágja le valaki. Az öreg még mókázik is, mert így ijeszti a feleségét:

– Mostantól kezdve én sem vágom le, Zsuzsi, hadd legyen nekem is karácsonyra ekkora.

– De mi levágtuk! – tiltakozik Ádám.

– S ma délután mégpedig! – hirdeti József.

Az öregnek több esze van, s nem áll kötélnek.

– Milyen beretvával? – kérdi.

– Mi rendessel.

– Avval, puliszkakeverővel! – kacag esziből a vénember.

A helyzet olyan, mint a vigyorgó sáttánnak az arca. Ha a két legényre néznek, érzik, hogy nem kéne kacagni, de éppen azért: Zsuzsi néni is, Eszter maga is kifakad, s verik neveltükben a hasukat.

Amennyit ők derülnek, a legények annyit sötétednek.

Végre felugrik Ádám: s olyan egészen, mintha bicskát akarna elékapni, de valahogy mégis letér erről az útról, és így szól:

– Adj, Eszter, egy tükröt!

Eszter tükröt ad, de a tükör is nagy szakállat mutat. Rémitő dolog! Ilyen még nem volt!

– Hát e mi dolog?! – mered József Ádám.

– Vajjon mi dolog?! – mered vissza József.

Az öreg szűnik egy kicsit a kacagással.

– Jól tudtok játszani... – mondja.

A legények újból a tükörhöz folyamodnak. Kapkodják egymás kezéből a vakhátú szakállmutatót.

– Né, most még nagyobb! – fedezi fel József.

Ádám is úgy találja.

Erre gondol az öreg is egyet, szép csendesen feláll, s lábujjhegyen megindul feléjük. Úgy megy, mint a madárfészek felé, amelyben benn ül a madár. Amikor odaér, kandikálva nézi közléről a szakállt.

– Uramjézus! – kiált fel végre.

– Maga mit uramjézusozik? – támad rá Ádám.

– Hát hogyné! – mondja az öreg. – Hiszen most is nő! Bizon Isten nő, a szemem láttára, most jelenleg!

Hátrafordul, és így szól:

– Gyere, Zsuzsi, láss csodát!

Az öregasszony is odamegy, és nézi, majd felkiált:

– Haljak meg, ha nem nő! Ebben a helyben, bizon Isten!

Ő is hátrafordul, és így szól:

– Gyere, Eszter, láss csodát!

Eszter is odamegy, és nézi, majd ő is felkiált:

– Bolonduljak meg, ha nem nő!

Ádám és József összenéznek. A szemük azt kérdi, hogy itt ki a bolond: öke, vagy a házbeliek? S amint így néznék egymást, egyszerre, mint az ördög, felmegegy kecske az ablak alatt.

Olyan a hang, mint a vészjel.

Vagy mint a riadó.

Ádám megvillámlik, és sebes mozdulattal feltaszítja az öregot, aki még mindig a szakállát lesi.

József Zsuzsi nénit taszítja fel egy pillantás alatt.

S kirohannak mind a ketten, mint a sűrűből a vadkan. Döngésük még hallik; s az ereje oly vad, mintha romlásba vinnék az egész világot. De a nagy rendben nem történik semmi zavar. A hold most is mosolyog, a csillagok győzhetetlenül fiatalok, és illatos a végtelen éjszaka. A fákon pirosan alusznak a gyümölcsök, és a kertek tetején derű muzsikál.

Teljes dicsőségében él az Isten.

S nem lehetetlen, hogy a mókát ő csinálja.

Mert a kecske megint nincs sehol. Az előbb mekegett, a hangja még el sem hagyta a fület, s ő már nincs sehol. Sem a ház körül, sem az udvaron, sem az út felé.

Pedig Ádám és József eléggé keresik: szemmel és szívvel egyaránt.

– Én ezt alig sem szeretem – rázza az esztét megzavarodva Ádám.

– Mit? – kérdi József.

– Ezt az egészet.

– Hát mit szeretsz?

Ádám nem felel, mert azt kéne mondania, hogy a kecskét. Ilyent azonban szégyen volna kiejteni emberi szájon, s azért Józseftől szeretné hallani előbb a vallomást.

– Hát te mit szeretsz? – kérdi tehát.

– Az Isten nekem bocsássa meg – kerüli ki József is a feleletet.

Többet nem szólnak, hanem fellelé indulnak az úton. Lassan mennek, s nem egymás mellett, mint máskor, hanem egyik a másik nyomában. Lógatják a fejüket, s úgy érzik, hogy két láb kevés nekik.

Mennek, és kandikálnak mindenfelé.

(Fotó: Ádám Gyula)

Egy mekegésért sokat adnának.
Jó idő múlva Ádám hátrafordul, és így szól:

– Te József: nézzél meg jól engemet!
József alig néz rá, kifakad:
– Az ántiiskoláját!
– Hát olyan vagyok? – kérdi Ádám.
– Olyan biza.
– Milyen, te?
– Olyan, hogy a szakállad immár nagy, a szád csúcsosodik, a füled hegyesedik.
– Tovább ne magyarázd! – tiltja le Ádám.

– Hát mért?
– Azért, mert látom rajtad, hogy milyen lehetek.

Bizony egyformák ők.
Kecskésedik egyik úgy, mint a másik.
Szagot is árasztanak már, annyira elérték a bakság duzzadó fokát. S mindez nem tréfa dolog. Mert a tegnap vagy a délután kacagtak volna rajta, ha ilyenfélét hallanak valakiről, de így, ez a valóság, ez meggondolkoztató. Ez nagyobb dolog a halálnál is, mert eddigelé sokan meghaltak, de egyik sem kecskésedett.

Nem tudják, hogy mit vétettek ők

olyan nagyot az Istennek!

– Azért nem is olyan rossz ez az állapot! – fordítja a másik oldalára József a dolgot.

– Ha úgy vesszük, nem – feleli Ádám.
Egyszer él az ember, s egyszer a kecske is. Úgy veszik tehát, ahogy jobb. Visszaemlékeznek emberi mivoltukra, és a bakszaggal betakarják. Oktalan és nevetséges az egész emberi világ. A múltba süllyed egyszerre minden, s csak úgy emlékeznek reá, mint a történelemre, amit kis kecske korukban tanultak.

Ántivilág nekik az egész.
És boldogan nevetnek.

Nőni kezd a szarvuk is, és különös gyönyör járja át a testüket. Szabadsággá vált az élet! Kiáltani szeretnének az örömtől, és hirdetni, hogy többet ér a kenyérnél a rügy, a háznál a szikla, a verejtéknél a játék, a hazugságnál a döfés, és az álnok nőnél a szabad nőtény!

Összedugják a fejüket, és a boldogság éneke ösztönzi őket.

És énekelni kezdenek.

Bent a házban az emberek mekegésnek hallják.

De ők mennek az úton, és énekelnek. Teljes és tiszta szívből és olyan szépen, hogy a kecskék mindenütt megremegnek a pajtákban.

Kóborolnak és énekelnek.

Aztán lemegy a hold, és ők elvesznek a sötétben.

Így jön el a reggel.

A fény előnti a falat.

Az emberek tisztába öltöznek mind, mert vasárnap van. Kedvesek az emberek, az asszonyok és a gyermekek egyaránt. De a legkedvesebb mégis az a két bakkecske, amelyik a falu végén, a virágos fűben szendereg heverészve. A gyapjuk selymesen fénylik a napon, és kacskaringós, gyönyörű szarvuk kivirágozva illatozik.

Mind a kettőé csupa rozmaringot hajtott.

S milyen csodálatosan megéreznek mindent az asszonyok! Mert lám, ide is eljön harangszókor egy öregebbrendű, szelíden rozmaringot szed a szép bakkecské szarvairól, azt az imádságos könyvébe teszi, és elindul.

A templomba megy hálát adni a nyugodalmas éjszakáért.